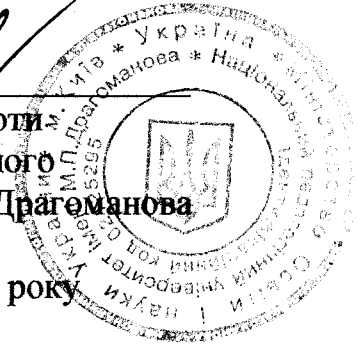

Затверджую: _____
проректор з наукової роботи
Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова
Г. М. Торбін
"23" жовтня 2021 року

ВИСНОВОК

засідання структурного підрозділу
кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу та диригування
факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
від 21 жовтня 2021 р. (Витяг з протоколу №2),
призначеного рішенням засідання вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова
від 30 вересня 2021 р. (Витяг з протоколу № 3),
для проведення попередньої експертизи дисертації
Хоу Імей на тему: “ Методика особистісно-креативного розвитку молодших
школярів у процесі навчання музики ”
на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії
за спеціальністю 014 – Середня освіта (музичне мистецтво)

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Степанова Л.П.

1. ПРИСУТНІ: Викладачі: завідувачка кафедри д. пед. н., проф. Козир А.В. (головуюча на засіданні кафедри), д. пед. н., проф. Горбенко С.С., д. пед. н., проф. Зайцева А.В., д. пед. н., проф. Проворова Є.М., д. пед. н., проф. Комаровська О.А., д. пед. н., проф. Савченко Р.А., д. пед. н., проф. Федоришин В.І., д. пед. н., проф. Хижна О.П., к. пед. н., проф. Бодрова Т.О., к. пед. н., проф. Коваленко І.Г., к. пед. н., проф. Левшенко Т.С., к. мист., проф. Болгарський Д.А., проф. Байда Л.А., проф. Деркач В.Ф., проф. Савчук Г.М.; к. пед. н., доц. Кузнєцова О. В., к. пед. н., доц. Миколінська С.І., к. пед. н., доц. Паньків Л.І., к. пед. н., доц. Степанова Л.П., к. пед. н., доц. Топчієва І. О., к. пед. н., доц. Хоміч І.М., к. пед. н., доц. Хоружа О. В., к. пед. н., доц. Чинчева Л. В., к. пед. н. Голубицька Н.О., к. пед. н. Гусаченко О. П.

Аспіранти: Хоу Імей

Докторанти: Мудролюбова І. О.

Секретар: Борова Т. М.

2. СЛУХАЛИ: Висновок рецензентів доктора педагогічних наук, професора Комаровської Оксани Анатоліївни, доктора педагогічних наук, професора Проворової Євгенії Михайлівни про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Хоу Імей на тему «Методика особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики», призначених рішенням засідання вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова від 30 вересня 2021 р. (Витяг з протоколу № 3) для проведення попередньої експертизи дисертації, поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності 014 – Середня освіта (музичне мистецтво).

Науковий керівник – к. пед. н., доцент кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова Степанова Л.П. Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол №7 від 29 листопада 2017 р.)

2.1. Дисертантка Хоу Імей

Повідомила про основний зміст, концептуальні положення та наукові результати дисертаційної роботи.

Загальновідомо, що адекватна реакція людини на суспільні зміни, особливо у період реформ, залежить від її готовності прийняти ці зміни, знайти себе у нових умовах, що в свою чергу залежить від здатності активізувати особистий творчий потенціал.

Особистісно-креативний розвиток молодших школярів у процесі навчання музики розглянуто у дослідженні як вагому складову мистецької освіти і як один із аспектів процесу становлення особистості громадянина, здатного до майбутньої творчої діяльності. Процес становлення та розвитку особистості завжди перебував у центрі уваги науковців, які розглядали його з позицій психології, навчання мистецтва, творчої діяльності. Однак, усталених підходів до проблеми особистісно-креативного розвитку, як і шляхів її вирішення на сьогоднішній день не існує.

Недостатня розробленість та суперечливість висновків науковців, що підтверджується сучасними науковими джерелами, визначає актуальність вивчення означеної проблеми в контексті вікових особливостей, зокрема, проблеми особистісно-креативного розвитку молодших школярів, чим і обумовлений вибір

теми дисертації: «Методика особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики».

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики.

Об'єкт дослідження – процес навчання музики молодших школярів.

Предмет дослідження – методичне забезпечення особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики.

Згідно з метою визначено завдання дослідження:

1) здійснити теоретичний аналіз науково-методичної літератури з проблеми особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики;

2) уточнити сутність і зміст, обґрунтувати компонентну структуру особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики;

3) визначити критеріально-рівневі характеристики особистісно-креативної розвиненості молодших школярів у процесі навчання музики;

4) розробити поетапну методику особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики та експериментально перевірити її ефективність.

У результаті аналізу наукової літератури, під особистісно-креативним розвитком молодших школярів у процесі навчання музики розуміємо становлення учня як соціальної істоти, здатної в процесі навчання музики на основі отримання мистецьких знань, набутого досвіду художньо-творчої діяльності до конструктивного, нестандартного мислення, що забезпечує створення нового.

Дослідження сутності і змісту особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики дозволило визначити структурні компоненти (емоційно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-результативний, поведінковий) та розробити організаційно-методичну модель особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики.

Розкрито ефективність застосування у процесі особистісно-креативного розвитку молодших школярів діяльнісного, особистісного, інтегративного, рефлексивного підходів та визначених принципів. Науково обґрунтовано педагогічні умови, які забезпечують ефективність особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики.

Для визначення особистісно-креативної розвиненості молодших школярів у процесі навчання музики було розроблено критерії: ступінь емоційно-мотиваційної спрямованості молодших школярів до самостійної продуктивної музично-творчої діяльності; міру здатності до сприймання та осмислення мистецьких явищ; міру здатності до застосування набутих інтегрованих знань, навичок, умінь у практичній музично-творчій діяльності; ступінь вираженості адекватності сприйняття та моделювання нестандартних схем поведінки і спілкування у музично-творчому процесі.

Визначені на констатувальному етапі критерії та їх показники стали основою сутнісних характеристик особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики, що відповідають початковому, середньому і достатньому рівням. Отримані результати діагностики показали необхідність розробки спеціальної формувальної методики особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики.

Формувальна, експериментально перевірена, методика впроваджувалася на мотиваційно-адаптаційному, операційно-евристичному, результативно-креативному етапах, відповідно до розробленої організаційно-методичної моделі.

Означена методика включає групи методів розвитку навичок творчої діяльності; вокально-хорових навичок; емоційної, когнітивної, соціально-поведінкової сфери; методів інтегрованого та інтерактивного навчання, методи оцінювання і само оцінювання, контролю і самоконтролю.

Найбільш ефективним серед застосованих методів виявився застосований на результативно-креативному етапі метод проектів, обумовлений особливостями пізнавальних потреб молодших школярів, які визначають доцільність застосування методів проектів з домінуючими видами діяльності в процесі їх особистісно-креативного розвитку. Для дітей цього віку характерний інтерес до фактів та окремих явищ, а з третього класу – і до дослідження та розкриття причин, взаємозв'язку між явищами.

У результаті проведеного формувального експерименту знайшла підтвердження ефективність запропонованої авторської поетапної методики особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики, результати особистісно-креативної розвиненості молодших школярів експериментальної групи значно перевищують результати контрольної, простежується позитивна динаміка результатів у експериментальній групі від етапу до етапу.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає в тому, що:

- уперше розроблено методику особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики та перевірено експериментально її ефективність, розкрито сутність і зміст, визначено компоненту структуру особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики, критерії, показники та рівні розвиненості означеного феномена, визначено принципи та виявлено педагогічні умови;

- уточнено зміст поняття «креативність молодшого школяра», «особистісно-креативний розвиток молодших школярів», доведено ефективність застосованих методологічних підходів;

- удосконалено уявлення дослідників про значення креативно-особистісного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики в теорії цілісного процесу навчання, що передбачає становлення особистості у контексті цілісного сприйняття дійсності;

- подальшого розвитку набули науково-педагогічні ідеї щодо навчання музики молодших школярів з метою їх особистісно-креативного розвитку.

Практичне значення одержаних результатів дослідження зумовлене актуальністю теми, визначається практичним напрацюванням матеріалів дисертації для вирішення проблеми особистісно-креативного розвитку та впровадженням розробленої поетапної методики особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики. Матеріали дослідження можуть бути використані викладачами мистецьких шкіл та закладів загальної середньої освіти, керівниками гуртків закладів позашкільної освіти та викладачами ЗВО (у лекціях з методики музичної освіти, підготовці студентів мистецьких спеціальностей до виробничої практики, у написанні магістерських та бакалаврських робіт).

Дякую за увагу.

2.2. Запитання до дисертантки Хоу Імей та відповіді на них.

Завідувачка кафедри доктор педагогічних наук, професор Козир А. В. «Шановна Хоу Імей, Вами визначено розуміння особистісно-креативного розвитку молодших школярів в процесі навчання музики. А як Ви розумієте «креативність»?»

Хоу Імей Дякую за запитання. Дозвольте дати відповідь.

Креативність розуміємо як умову протікання і результату творчого розвитку особистості, як інтегральну якість, що включає комплекс творчих можливостей (серед яких розвинена уява і фантазія), психічних властивостей (допитливості, спостережливості, винахідливості, ініціативності, наполегливості, цілеспрямованості), інтелекту (мислення), а також як один із «системоутворюючих факторів структури особистості», що впливає і обумовлює рівень розвитку особистості та її самореалізації, ураховуючи соціальний аспект.

Дякую за увагу.

Кандидат педагогічних наук, доцент Чинчева Л.В.: «Шановна Хоу Імей, серед запропонованих Вами критеріїв особистісно-креативного розвитку молодших школярів Ви виділяєте міру здатності до сприйняття і осмислення художніх явищ. Розкрийте, будь ласка, його роль в діагностиці?»

Хоу Імей Дякую за питання.

Цей критерій – міра здатності до сприйняття і осмислення художніх явищ – дозволяє діагностувати розвиненість когнітивної сфери молодших школярів: рівень мислення (художньо-образне, критичне, креативне), внутрішні пізнавально-психічні процеси, інтелектуальну креативність, асоціативну креативність. Саме ці процеси при наявності певних знань в області мистецтва дозволяють молодшим школярам адекватно сприймати і осмислювати художні явища, виробляти власне ставлення до них.

Кандидат педагогічних наук Хоружа О.В.: «Шановна Хоу Імей, В організаційно-методичній моделі визначено педагогічні умови, які забезпечують ефективність особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики. Назвіть, будь ласка, ці умови і розкрийте найбільш важливу, на Ваш погляд, з них?»

Хоу Імей Дякую за питання. Дозвольте дати відповідь.

Ефективність особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики залежить від реалізації наступних умов: встановлення відносин, що характеризуються, як творча взаємодія між суб'єктами навчання: між учителем і його учнями та учнів між собою; акцентування педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва; орієнтація навчального процесу на систематичне включення в різні форми музично-творчої активності з акцентом на ігрові; створення креативного середовища.

Особливе значення має створення креативного середовища, що спонукає до емоційної відкритості, задоволення від пізнання нового в процесі сприйняття і відтворення музики, до продуктивної творчої діяльності. Враховуючи вікові особливості, а також перехід до навчальної діяльності як основної, створення креативного середовища вважаємо необхідною умовою особистісно-креативного розвитку молодших школярів.

Дякую за увагу.

Головуюча: Чи є ще запитання до здобувачки? (Немає). Дякуємо за відповіді.

3. ВИСТУПИЛИ:

Науковий керівник – к. пед. н., доцент кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова Степанова Л.П.

Дисертантка Хоу Імей має повну вищу освіту, вокаліста, володіє чудовим драматичним сопрано, що дає їй можливість проявляти себе в творчій концертній діяльності. Має кілька перемог, в тому числі Гран-прі, на конкурсах різного рівня. Саме це і обумовлює її інтерес до питань психології і педагогіки у контексті творчості. Тому темою дисертації вона обрала дослідження актуальної проблеми особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики, яка по-справжньому її цікавить і хвилює.

Хоу Імей продемонструвала організованість і працездатність, методичну компетентність. Було опрацьовано великий обсяг науково-теоретичних джерел у галузі вікової психології, а також науково-педагогічної літератури, зокрема з питань педагогіки мистецтва, методичної літератури з питань навчання і виховання молодших школярів. Розроблено методику особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі

навчання музики, яка може бути рекомендована до вивчення і використання вчителями закладів загальної середньої освіти і викладачами мистецьких шкіл.

Результати експериментальної роботи, відповідність вимогам до такого роду робіт дають підстави рекомендувати її дисертацію до захисту. Прошу підтримати дисертантку.

Висновок

рецензента доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри теорії та історії музики факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова Комаровської Оксани Анатоліївни на дисертацію Хоу Імей на тему: “*Методика особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики*”, призначеного рішенням засідання вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова від 30 вересня 2021 р. (Витяг з протоколу № 3) для проведення попередньої експертизи дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 – Середня освіта (музичне мистецтво)

Актуальність дослідження. Креативні люди нині потрібні як ніколи і в усіх сферах життєтворчості, в будь-якій професії. Нині йдеться про формування особистості інноваційної. Що це означає? Стрімкий темпоритм життя, калейдоскопічність змін, інформаційні потоки, які захлинають свідомість, новий тип сприйняття інформації, – усе це вимагає від людини здатності швидкої адаптації до умов, особистісної гнучкості, і нестандартного мислення, а головне – мобільності та сміливого прийняття рішень. А все це пов'язано з креативністю.

У тому, що занурення в мистецтво сприяє розкриттю креативного потенціалу – через художню емпатію і рефлексію, через невід'ємність від творчості, – ніхто не сумнівається. Так само доведено, що музика найбільш дієва в цьому плані, оскільки вона найбільш абстрактна серед мистецтв і найближче до емоцій, більш за це – музика втілює рух і моделює перебіг емоцій.

Разом із тим проблема креативності неоднозначна і тому досить складна для наукового осмислення, оскільки насамперед психологічна. А в педагогічному осмисленні проблема креативності багатоскладова. І тому слід підтримати сміливість дисертантки та її наукового керівника вже у самому факті звернення до проблеми.

Структура роботи в цілому обґрунтована і відображає логіку викладу результатів, містить теоретичний, методичний, експериментальний розділи, які обов'язкові в педагогічних дослідженнях такого роду.

У *Розділі першому* послідовно аналізується феномен особистісно креативного розвитку в проекції на специфіку дітей молодшого шкільного віку та на її представлення в теорії та практиці музичного навчання. Авторка зосереджується на загальній мистецькій освіті.

У *Розділі другому* обґрунтовуються педагогічні умови особистісно-креативного розвитку молодших школярів і розкриваються педагогічні принципи, дотримання

яких забезпечує успішність реалізації педагогічних умов. Викладається методика особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики в загальній мистецькій освіті.

У **Розділі третьому** описано діагностувальну процедуру, перебіг експериментальної роботи та проаналізовано динаміку змін. Як беззаперечний позитив слід відзначити розроблений авторкою діагностувальний апарат (критерії і показники досліджуваного феномену).

Разом із тим, і теоретична, і практична складність проблеми креативності, яка поки не знайшла єдиного підходу у вчених різних країн, провокує до дискусії. Окремі положення дисертації викликають низку зауважень.

Щодо дискусійних міркувань.

1) Поняття **креативності** є неоднозначним. Для визначення способів впливу на особистісно-креативний розвиток варто було б чітко окреслити власне бачення зіставлення споріднених понять: креативність, творчість і творчий процес, художня творчість. Дисертанкою розглянуто різноманітні позиції, але у реферативному стилі, практично без висловлення ставлення.

2) Йдеться і про творчі здібності дітей, на які спрямовано особистісно-креативний розвиток. У зв'язку з цим **дискусійним вбачається й питання щодо сфери прояву творчих здібностей**: де саме це передбачено – в музичній творчості, в інших мистецьких сферах, поза мистецьких сферах життєдіяльності? Адже психологи (С.Рубінштейн, Г.Костюк та ін.) вказують на те, що креативність, як і здібності, найяскравіше виявляється в тій діяльності, до якої у людини є потяг, **нахили**.

Щодо зауважень, які визначають необхідність часткового доопрацювання тексту дисертації (особливої чіткості потребує текст Анотації, Вступу, висновків).

1) У роботі подається **визначення особистісно-креативного розвитку** молодших школярів у процесі навчання музики, а саме як «становлення учня як соціальної істоти, здатної в процесі навчання музики на основі отримання мистецьких знань, набуття досвіду художньо-творчої діяльності до конструктивного, нестандартного мислення, що забезпечує створення нового». Як бачимо, в тлумаченні особистісно-креативного розвитку практично відсутня увага до «основи основ» - емоційної сфери і досвіду переживань стосовно музики, що важливо, особливо стосовно молодших школярів.

2) При тому що як позитив відзначений діагностувальний апарат, все ж слід більш чітко встановити відповідність критеріїв і компонентів. Критерії мають застосовуватись для вимірювання стану розвиненості феномену – за допомогою вимірювання стану конкретних компонентів як складників цілого.

3) Так само слід звернути увагу на неточність формулювань щодо результатів процесу особистісно-креативного розвитку: іноді вживається поняття «креативність», іноді йдеться про розвиток. Варто більш однозначно прописати, що ж саме заміряється?

4) Дисертанткою вказуються (вже в Анотації та у Вступі) наукові підходи, які застосовуються в дослідженні, а саме: діяльнісний (дійсно, особистість, її здібності і творчий потенціал загалом, розвиваються саме в діяльності); особистісний: йдеться про особистість, тож це зрозуміло. Але було б точніше назвати цей підхід особистісно орієнтований; інтегративний; рефлексивний; зрештою – креативний. З огляду на тему дослідження, креативний підхід є основним. Отже, варто систематизувати підходи і розкрити сутність креативного як стрижневого через застосування решти. Тим більше, що креативний підхід і розкривається через діяльність особистості, яка визнається унікальною і неповторною і в своїх задатках, і в прагненнях, і в результатах тощо.

5) Під час аналізу навчальної діяльності авторка вказує на її мету – розвиток емоційної, інтелектуальної, асоціативної, соціальної креативності, здатності до здійснення творчих дій. Виникає потреба в уточненні: звідки взято таку класифікацію «креативностей»? І чим відрізняється, на думку дисертантки, креативність від «здатності здійснення творчих дій»? Або креативність від «творчої дії».

6) Щодо моделі: там присутні всі необхідні і описані в тексті складники. Все ж бажано більш чітко встановити зв'язки (причинно-наслідкові) між ними.

Висновок. Усі зауваження та міркування висловлені рецензентом має на меті остаточне впорядкування текстового викладу дослідження, яке, безумовно, Дисертація Хоу Імей відзначена науковою новизною і практичною спрямованістю; результати будуть корисні викладачам не лише загальної мистецької, а й спеціалізованої і вищої освіти. Зауваження мають на меті уточнити шляхи остаточного впорядкування текстового викладу результатів; дискусійні тези спрямовують на подальше осмислення проблеми, яка є досить складною і не применшують значущості дослідження, що рецензується. Загалом дисертація Хоу Імей, подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво), є цілісним самостійним завершеним дослідженням, яке за своєю актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною, постановкою та розв'язанням завдань, практичним значенням відповідає постанові «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167 і може бути подане до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 014 – Середня освіта (музичне мистецтво).

Висновок

рецензента доктора педагогічних наук, професора кафедри теорії та методики постановки голосу факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова Проворової Є.М. на дисертацію Хоу Імей на тему: “Методика особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики”,
призначеного рішенням засідання вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова

від 30 вересня 2021 р. (Витяг з протоколу № 3) для проведення попередньої експертизи дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 – Середня освіта (музичне мистецтво)

На сучасному етапі постійно зростають вимоги до якості освіти загалом і музичної (мистецької) зокрема. Загальноосвітня школа потребує вчителів музики, які мають ґрунтовний рівень знань, умінь, розвинені мистецькі і педагогічні здібності, працюють у форматі креативності, творчих пошуків на основі принципів варіативності, мобільності, інтеграції традиційних та інноваційних технологій навчання і виховання, прагнуть до професійного самовдосконалення і самореалізації, власним прикладом формують високий рівень музичної культури школярів. В цьому контексті дисертаційне дослідження Хоу Імей, присвячене проблемі особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики є цілком доцільним і своєчасним, адже спрямування навчального процесу на особистісно-креативний розвиток дозволяє виховати індивіда, якого відрізняє «інтерес і підвищена чутливість до всього складного, незвичного, відкритість до нового досвіду, уміння вбачати проблеми в тому, що іншим здається тривіальним і зрозумілим, самостійність поглядів та оцінок, непідлеглість стереотипам, відкритість до різних ідей (у т.ч. і взаємовиключних), а також здатність дивуватись і захоплюватись».

Зміст дисертації відображає послідовність розв'язання низки визначених дослідницьких завдань на основі об'єкта, предмета та мети дослідження, що свідчить про достатню загальнонаукову та фахову компетентність здобувача. Усі три розділи свідчать про глибоке володіння здобувачем проблемами сучасної педагогіки, дидактики, методики музичного навчання.

Коректно використаний комплекс методів дослідження дозволив конкретизувати сутність і властивості особистісно-креативного розвитку молодших школярів, здійснити системно-структурний аналіз означеного феномену, діагностувати рівні сформованості та експериментально перевірити ефективність методичного забезпечення розвитку особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики. Підтверджуємо наукову новизну моделі, методики, принципів та педагогічних умов особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики.

Аналіз дисертаційної роботи дає підстави зробити висновок, що проведена досить ретельна кропітка робота як у теоретичному плані, так і на рівні експерименту. Відзначимо ґрунтовність висновків, що мають як наукову, так і практичну значущість.

Вірогідність результатів дослідження забезпечені комплексним застосуванням теоретичних, емпіричних та статистичних методів. Науково-дослідницькі результати достатньо повно відображені у 8 авторських публікаціях, з них – 4 у провідних фахових виданнях з педагогіки, 1 – в іноземному фаховому виданні та 3 статті апробаційного характеру.

Хоу Імей послідовно доводить, що особистісно-креативний розвиток молодших школярів передбачає становлення дитини як соціальної істоти за рахунок розкриття індивідуальних властивостей (творчих якостей), що формуються за умови педагогічного керування: цілепокладання, вибору, структурування кожного його компоненту, осмислення інформаційного, процесуального та науково-методичного аспектів, спрямованих на очікуваний результат.

Дослідження сутності і змісту особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики дозволило Хоу Імей визначити структурні компоненти та розробити методичну модель особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики.

Компонентна структура особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики охоплює: емоційну (сприйняття і переживання музики, емоційний відгук на неї, емоційну креативність) та мотиваційну сфери; когнітивну (думки, мислення – асоціативне, художньо-образне, критичне, креативне), внутрішні пізнавально-психічні процеси, інтелектуальну креативність, асоціативну креативність; діяльнісну (свідома діяльність в галузі музики, окремі види музичної діяльності), здатність до здійснення творчих дій, суб'єктна активність; соціальну сферу (соціальні відносини, спілкування, в тому числі невербальне), особливості поведінки в різних ситуаціях, в процесі колективного музикування, соціальну креативність.

Визначені критерії та показники стали основою сутнісних характеристик особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики, що відповідають початковому, середньому і достатньому рівням.

Автор послідовно доводить, що урок музичного мистецтва, має потенційні можливості особистісно-креативного розвитку дітей шляхом залучення до сприймання і створення художніх образів, завдяки своїм специфічним властивостям – інтуїтивності осягнення невербального змісту, силі безпосередньої емоційної дії, своїй творчій природі, а використання розробленої методики та відповідних груп методів у процесі здійснення формувального експерименту суттєво вплинуло на рівні сформованості означеного феномену у молодших школярів, у чому і полягає практичне значення роботи.

Хоу Імей кваліфіковано обґрунтувала та запропонувала методичну модель особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики, яка охоплює: мету – особистісно-креативний розвиток молодших школярів у процесі навчання музики; методологічні підходи – діяльнісний, собистісний, інтегративний, рефлексивний; принципи – принцип опори на навчальний і музично-творчий досвід учнів; принцип дотримання зв'язку між особистісними якостями, що потребують розвитку, та успішністю виконання пізнавальної діяльності, яка забезпечує цей розвиток; усвідомлення мети навчальної діяльності – розвитку емоційної, інтелектуальної, асоціативної, соціальної креативності, здатності до здійснення творчих дій; педагогічні умови – встановлення взаємин, що характеризуються як творча взаємодія між суб'єктами навчання; акцентування

педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва; орієнтація навчального процесу на систематичне включення у різні форми музично-творчої активності з акцентом на ігрові; створення креативного середовища; структурні компоненти; етапи – мотиваційно-адаптаційний, операційно-евристичний, результативно-креативний; блоки методів – розвитку вокально-хорових навичок, розвитку навичок творчої діяльності (методи візуалізації, творчих завдань, освоєння навичок імпровізацій, утворення підголосків), ігрових, інтегрованого навчання, інтерактивних, суб'єктної активності, розвитку соціально-поведінкової сфери, оцінювання і самооцінювання, контролю і самоконтролю.

Перевірку ефективності запропонованої методики особистісно-креативного розвитку молодших школярів, здійснено шляхом порівняння даних початкового діагностування і заключного контролю. Результати проведеної дослідно-експериментальної роботи зафіксували позитивну динаміку досліджуваного феномену.

Позитивно оцінюючи досягнуті здобувачем теоретичні та практичні результати дослідження, вважаємо за необхідне звернути увагу на окремі дискусійні моменти представленої роботи, зауваження та побажання:

1. Бажано уточнити та конкретизувати наукову новизну, зміст, назви параграфів та висновки до дисертації, доповнити додатки, доопрацювати оформлення списку використаних джерел.

2. У першому розділі вважаємо за доцільне більш ґрунтовно окреслити досвід особистісно-креативного розвитку в процесі навчання музики саме молодших школярів, його специфіку, особливості та форми.

3. Авторське трактування ключового поняття дослідження «особистісно-креативний розвиток молодших школярів» потребує конкретизації та уточнення.

4. Бажано було б більш детально зупинитися на розкритті та обґрунтуванні критеріїв та показників сформованості означеної категорії та більш коректно їх сформулювати.

5. Вважаємо за необхідне конкретизувати результати дослідно-експериментальної роботи у вигляді діаграм, малюнків та графіків.

З урахуванням вказаних зауважень, побажань та дискусійних положень, дослідження Хоу Імей заслуговує високої оцінки. Робота є актуальним науковим дослідженням, результати якого вирішують важливу проблему мистецької освіти.

ВИСНОВОК: Дисертаційна робота Хоу Імей на тему «Методика особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво), за своєю актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною, постановкою та розв'язанням завдань, практичним значенням відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 30.12.2015, № 943 від 20.11.2019, №

607 від 15.07.2020) та Порядку проведення експерименту з присудження доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р. і за умови врахування означених зауважень та побажань може бути подане до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Головуюча на засіданні кафедри завідувачка кафедри д. пед. н., проф. Козир А.В. підсумувала, що обидва рецензенти були одностайні в позитивній оцінці дисертаційного дослідження Хоу Імей, її відповідності “Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії”, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167.

4. УХВАЛИЛИ: Наукову доповідь Хоу Імей, в якій висвітлено основні наукові результати дисертаційної роботи, взяти до уваги.

Прийняти такі **ВИСНОВКИ** щодо дисертаційної роботи Хоу Імей на тему «Методика особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики». Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол №7 від 29 листопада 2017 р.).

4.1. Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена її зорієнтованістю на дослідження розвитку креативної особистості, що підтверджується існуючим педагогічним досвідом, прогресивною музично-педагогічною теорією, впровадженням у практику шкільної музичної освіти в контексті вікових особливостей, як основи виховання креативної особистості й головного завдання сучасної освіти в межах особистісно-креативної парадигми розвитку учнів, що потребує визначення методів та засобів особистісно-креативного розвитку молодших школярів, як важливої складової виховання творчої особистості дитини на уроках мистецтва з метою особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики, що потребує ґрунтовного дослідження.

4.2. Предметом дослідження є методичне забезпечення особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики; уточнення сутності та змісту, обґрунтування компонентної структури особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики; визначення критеріально-рівневої характеристики особистісно-креативної розвиненості молодших школярів у процесі навчання музики; розробка поетапної методики особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики та експериментальна перевірка її ефективності.

Наукова новизна одержаних результатів обумовлена тим, що *вперше*: розроблено методику особистісно-креативного розвитку молодших школярів у

процесі навчання музики та перевірено експериментально її ефективність, розкрито сутність і зміст, визначено компоненту структуру особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики, критерії, показники та рівні розвиненості означеного феномена, визначено принципи та виявлено педагогічні умови; *уточнено* зміст поняття «креативність молодшого школяра», «особистісно-креативний розвиток молодших школярів», доведено ефективність застосованих методологічних підходів; *удосконалено* уявлення дослідників про значення креативно-особистісного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики в теорії цілісного процесу навчання, що передбачає становлення особистості у контексті цілісного сприйняття дійсності; *подальшого розвитку* набули науково-педагогічні ідеї щодо навчання музики молодших школярів з метою їх особистісно-креативного розвитку.

На захист винесено такі положення:

1. У результаті аналізу наукової літератури, під особистісно-креативним розвитком молодших школярів у процесі навчання музики розуміємо становлення учня як соціальної істоти, здатної в процесі навчання музики на основі отримання мистецьких знань, набутого досвіду художньо-творчої діяльності до конструктивного, нестандартного мислення, що забезпечує створення нового.

2. Дослідження сутності і змісту особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики дозволило визначити структурні компоненти (емоційно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-результативний, поведінковий) та розробити організаційно-методичну модель особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики.

3. Розкрито ефективність застосування у процесі особистісно-креативного розвитку молодших школярів діяльнісного, особистісного, інтегративного, рефлексивного підходів та визначених принципів. Науково обґрунтовано педагогічні умови, які забезпечують ефективність особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики, а саме: встановлення взаємин, що характеризуються як творча взаємодія між суб'єктами навчання; акцентування педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва; орієнтація навчального процесу на систематичне включення у різні форми музично-творчої активності з акцентом на ігрові; створення креативного середовища.

4. Для визначення особистісно-креативної розвиненості молодших школярів у процесі навчання музики розроблено критерії: ступінь емоційно-мотиваційної спрямованості молодших школярів до самостійної продуктивної музично-творчої діяльності; міру здатності до сприймання та осмислення мистецьких явищ; міру здатності до застосування набутих інтегрованих знань, навичок, умінь у практичній музично-творчій діяльності; ступінь вираженості адекватності сприйняття та моделювання нестандартних схем поведінки і спілкування у музично-творчому процесі.

5. Визначені на констатувальному етапі критерії та їх показники стали основою сутнісних характеристик особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики, що відповідають початковому, середньому і достатньому рівням. Отримані результати діагностики показали необхідність розробки спеціальної формувальної методики особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики.

6. Формувальна, експериментально перевірена, методика впроваджувалася на мотиваційно-адаптаційному, операційно-евристичному, результативно-креативному етапах, відповідно до розробленої організаційно-методичної моделі. Означена методика включає групи методів розвитку навичок творчої діяльності; вокально-хорових навичок; емоційної, когнітивної, соціально-поведінкової сфери; методів інтегрованого та інтерактивного навчання, методи оцінювання і само оцінювання, контролю і самоконтролю.

Найбільш ефективним серед застосованих методів виявився застосований на результативно-креативному етапі метод проектів, обумовлений особливостями пізнавальних потреб молодших школярів, які визначають доцільність застосування методів проектів з домінуючими видами діяльності в процесі їх особистісно-креативного розвитку. Для дітей цього віку характерний інтерес до фактів та окремих явищ, а з третього класу – і до дослідження та розкриття причин, взаємозв'язку між явищами.

У результаті проведеного формувального експерименту знайшла підтвердження ефективність запропонованої авторської поетапної методики особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики, результати особистісно-креативної розвиненості молодших школярів експериментальної групи значно перевищують результати контрольної, простежується позитивна динаміка результатів у експериментальній групі від етапу до етапу.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційної роботи зумовлене актуальністю теми, визначається практичним напрацюванням матеріалів дисертації для вирішення проблеми особистісно-креативного розвитку та впровадженням розробленої поетапної методики особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики, розробці методичних рекомендацій для вчителів мистецьких дисциплін. Матеріали дослідження можуть бути використані викладачами мистецьких шкіл та закладів загальної середньої освіти, керівниками гуртків закладів позашкільної освіти та викладачами ЗВО (у лекціях з методики музичної освіти, підготовці студентів мистецьких спеціальностей до виробничої практики, у написанні магістерських та бакалаврських робіт).

4.3. Дисертація Хоу Імей є самостійною науковою роботою.

Опубліковані у фахових наукових виданнях праці достатньо повно відображають зміст дисертації.

Наукові результати дисертації, ідеї та положення, які є результатом досліджень дисертанта, вказані у переліку основних праць: 9 науково-методичних публікацій, з яких 4 – у фахових виданнях з педагогіки, 1 у співавторстві; 1 – у зарубіжному виданні, 4 статті апробаційного характеру.

1. Хоу Імей. Розвиток креативності у процесі навчання музики як складова особистісного становлення молодших школярів / Хоу Імей. // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова: зб. наук. праць – К.: НПУ, 2018. – Вип. 25 (30).– С.86-91. – (Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти).– 115 с.

2. Хоу Імей. Педагогічні умови особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики DOI 10.31654/2663-4902-2019-PP-4-73-78 // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. Т. М. Турчин. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. № 4. 150 с. С. 73–78.

3. Хоу Імей. Базові поняття дослідження особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики. DOI 105281/zenodo.3905750 // Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Вип. 8 (164) / Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка; голов. ред. М. О. Носко. Чернігів: НУЧК, 2020. 376 с. С.113-117 (Серія: Педагогічні науки). ISSN 2663-9114.

4. Хоу Імей. Мотиваційно-адаптаційний етап особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики в контексті інтегративного підходу. DOI 10.31654/2663-4902-2021-PP-2-76-81 // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. В.В. Бурназової. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. № 2. С. 76-81.

5. Хоу Імей. Основні методологічні підходи до особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики / Хоу Імей. // Intellectual Archive. – Toronto: Shiny Word.Corp. (Canada). 2019. (October/December). Vol. 8. No. 4. Pp. 379. – С. 367-375.

6. Хоу Імей. Особистісно-креативний розвиток молодших школярів у процесі навчання музики / Хоу Імей. // Гуманітарні студії НАКККіМ – 2017: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції (Київ, 23 листопада 2017 р.) — К.: НАКККіМ, 2017 – С.96-97.

7. Хоу Імей. Ігровий метод у процесі особистісно-креативного розвитку молодших школярів // Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі ХХІ століття: дослідницькі практики, динаміка розвитку, сфери реалізації. Зб. наукових праць / Упоряд., наук. ред. С. Садовенко. Київ: НАКККіМ, 2019. – С. 289-291).

8. Хоу Імей. Творчість як засіб реалізації особистістю власної індивідуальності у процесі навчання музики / Хоу Імей // Сучасна мистецька освіта: матеріали III

Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського – Випуск III / Укл.: доктор пед. наук, проф. А.В. Козир. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. – С. 320-323.

9. Хоу Імей. Музично-творча діяльність у процесі навчання музики молодших школярів/ Хоу Імей //Соціально-гуманітарні дослідження та інноваційна освітня діяльність. Матеріали Міжнародної наукової конференції. 24-25 травня 2019 р., м. Дніпро. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2019.– С. 414-415.

Слід уважати, що дисертаційна робота Хоу Імей є достатньою мірою апробованою.

Основні положення, висновки і результати проведеного дослідження пройшли апробацію на щорічних звітних наукових конференціях викладачів, аспірантів і докторантів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (Київ, 2016-2017); висвітлені та обговорені на міжнародних науково-практичних конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених та студентів «Музичне мистецтво і освіта: досвід та інноваційні шляхи розвитку» (Вінниця, 2017); Міжнародній науково-теоретичній конференції «Гуманітарні студії НАКККиМ – 2017» (Київ, 2017); III Міжнародних науково-практичних читаннях пам'яті академіка Анатолія Авдієвського (Київ, 2019); «Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі XXI століття: дослідницькі практики, динаміка розвитку, сфери реалізації» (Київ, 2019); VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2019); Міжнародній науковій конференції «Соціально-гуманітарні дослідження та інноваційна освітня діяльність» (Дніпро, 2019); IV Міжнародних науково-практичних читаннях пам'яті Анатолія Авдієвського (Київ, 2020); «ART-KLAVIER» (Київ, 2021); «Міжнародних науково-практичних читаннях пам'яті Анатолія Авдієвського (Київ, 2021); VIII Міжнародній Інтернет-конференції «Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики» (Переяслав-Хмельницький, 2021); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Музикотерапія та арт-терапія у просторі сучасної мистецької освіти: інноваційні технології» (Київ, 2019). Результати дослідження обговорювались на засіданнях кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження здійснено в навчально-виховний процес: факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М. П. Драгоманова (довідка № 44 від 19.02.2020 р.), спеціалізованої школи № 115 імені І.Огієнка м. Києва (довідка № 05-09/124 від 25.06.2021 р.), КЗ «Ірпінська ДШМ імені М. Вериківського» (довідка № 08-17/58 від 24.06.2021 р.).

4.4. Уважати, що дисертація Хоу Імей на тему «Методика особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики» є завершеним самостійним дослідженням, яке відповідає постанові “Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії”, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167 може бути подане до розгляду у спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 014 – Середня освіта (музичне мистецтво).

Виходячи з наведеного вище, кафедра з теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова затверджує цей висновок і рекомендує дисертацію Хоу Імей на тему «Методика особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики» (науковий керівник – к. пед. н., доцент, доцент кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М. П. Драгоманова Степанова Л.П.), подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 014 – Середня освіта (музичне мистецтво) до розгляду в разовій спеціалізованій вченій раді.

Рішення прийняте одногосно.

Головуюча на засіданні кафедри
доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри теорії та методики музичної освіти,
хорового співу і диригування

Козир А.В.

Секретар кафедри

Борова Т.М.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та історії музики
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова

Комаровська О.А.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики
постановки голосу
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова

Проворова Є.М.